

Pædagogisk læreplan + eva.

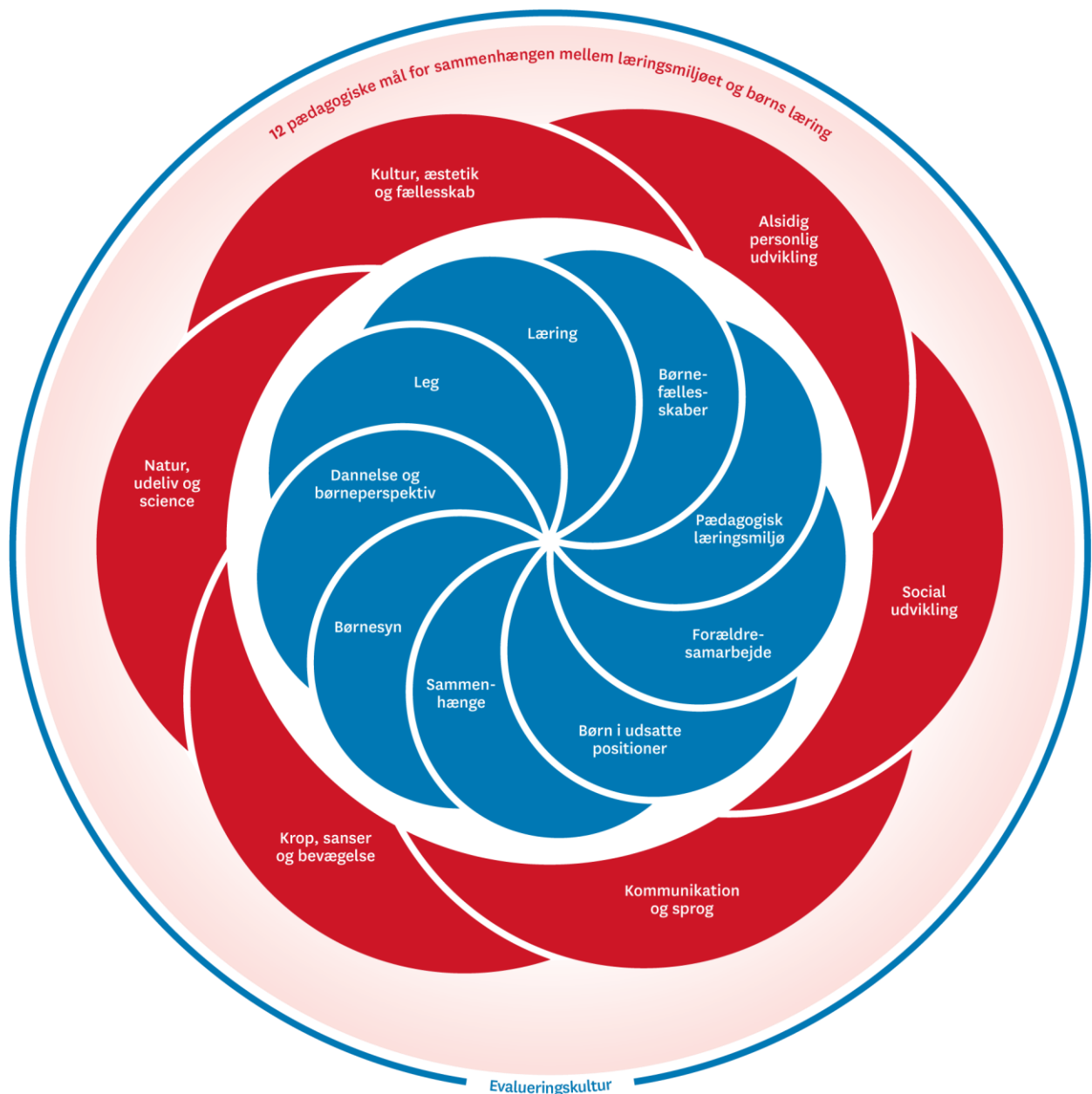
Kennedygården
vuggestue/børnehave,
Klynge IBØ H

2022/23

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse.

Hvem er vi?

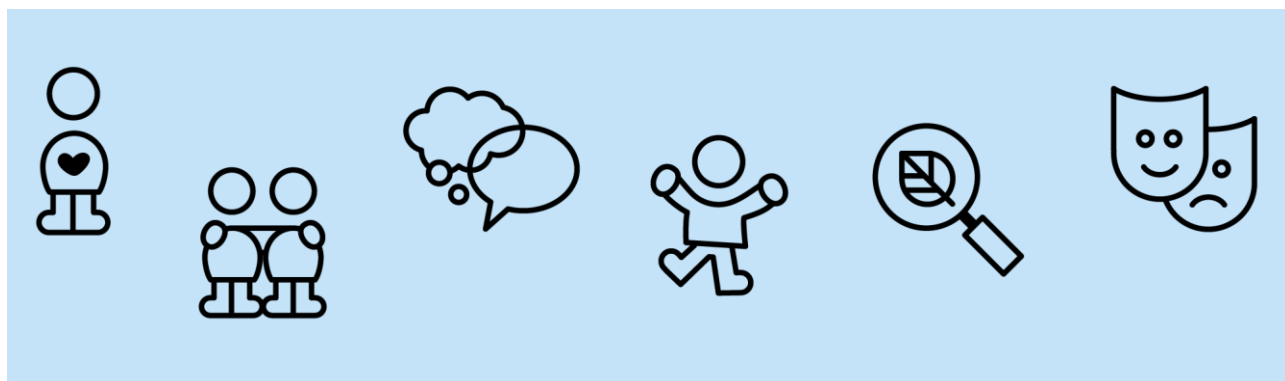
Kennedygården ligger på Nøjsomhedsvej på Østerbro tæt på Fælledparken. Det er en traditionsrig institution med 48 vuggestuebørn, 88 børnehavebørn samt en basisgruppe med otte børn.

Omsorg, udvikling og relation er centrale begreber i vores praksis. Vi tror på, at mennesker udvikles ved at blive mødt med anerkendelse.

Som personalegruppe i Kennedygården er vi interesserede i, at du er med til løbende at understøtte en høj pædagogisk faglighed, som bl.a. betyder nærværende voksne, der ud fra den aktuelle børnegruppe tilrettelægger rammerne for en god hverdag med mulighed for fordybelse, udforskning, leg og læring uden for mange afbrydelser for børnene. Vi anerkender børnenes forskelligheder og ser det som en styrke for fællesskabet.

Kennedygården er en del af Klynge IBØ H

Klynge IBØ H består af 7 institutioner på Østerbro: Vuggestuen Æblehaven, Villa Nova, Slottet, Kennedygården, Fritidsinstitutionen ved Heibergskolen, Fritidsinstitutionen ved Randersgade Skole og Fritidscenter Østerbro Nord. Klyngen har derved børn i alderen 0-18 år. Klyngen har et ledelsesteam bestående af en klyngeleder og 6 pædagogiske ledere. Der er ca. 140 pædagogiske medarbejdere fastansat i klyngen. Klyngen har en forældrebestyrelse bestående af forældrerepræsentanter fra de 7 institutioner.

Indhold

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	2
Hvem er vi?	3
Pædagogisk grundlag.....	5
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	6
Pædagogisk læringsmiljø	10
Samarbejde med forældre om børns læring	12
Børn i udsatte positioner	14
Sammenhæng til børnehaveklassen	15
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	17
Inddragelse af lokalsamfundet	17
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.....	17
De seks læreplanstemaer	20
Alsidig personlig udvikling.....	20
Social udvikling	22
Kommunikation og sprog.....	24
<hr/>	
Natur, udeliv og science.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Kultur, æstetik og fællesskab.....	30
Evalueringskultur	32

Pædagogisk grundlag

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

FN's Børnekonventions fokus på barnets ret til leg og medbestemmelse står centralt i danske dagtilbud. Dette medfører en forpligtelse til at give alle børn medbestemmelse og skabe læringsmiljøer, der tager udgangspunkt i børnenes perspektiver, og hvor den børneinitierede leg fremmes af det pædagogiske personale, som værner om børnenes egne initiativer, fantasi og virkelyst.

I det gode børneliv er der plads, tid og ro til at være barn - det at være barn har en værdi i sig selv. Børn har derfor ret til at være børn, til at være forskellige og til at udvikle sig i forskelligt tempo. Børn opfattes grundlæggende som kompetente og selvstændige, samtidig med at børn har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra det pædagogiske personale.

Børns medinddragelse, stemme og bidrag er vigtige elementer i det pædagogiske arbejde, så børn oplever sig set, forstået og værende værdifuld – hvilket er grundlaget for deres selvforståelse og demokratiske dannelse. Vi vil fremme børns dannelse, hvor barnet som aktiv deltager forankrer værdier og viden i egen personlighed som rettesnor for at orientere sig og handle som et hensynsfuldt, kritisk, demokratisk individ. Det pædagogiske personale inviterer derfor barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarligt for at skabe. Dannelse, ligestilling og demokrati medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.

Børns spontane og selvorganiserede leg anerkendes, respekteres og gives betydelig plads i hverdagen. Det pædagogiske personale har ansvar for at være opmærksomme på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig. Det pædagogiske personale vurderer, om det er nødvendigt at være med til at rammesætte børnenes lege, så alle børn trives og udvikles i legen, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en positiv oplevelse af at være med i fællesskabet. Det pædagogiske personales rammesætning og deltagelse i legeaktiviteter, giver også mulighed for at inddrage børn uden for legen, så de inviteres ind i fællesskabet.

Børn og det pædagogiske personale, er fælles om at skabe det sociale rum, hvori de enkelte børn lærer, udvikles og dannes - al leg, dannelse og læring sker i et socialt samspil og fællesskab med de øvrige børn og det pædagogiske personale. Der er i hverdagen plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle børn, dannelse af nye relationer og mulighed for at prøve forskellige roller mv. Det er det pædagogiske personales komplekse men

vigtige opgave, at der skabes en balance mellem individ og fællesskab og der skabes muligheder for, at børn kan indgå i fællesskaber og etablere venskaber på tværs af baggrund, alder, køn og kultur.

Børns trivsel, læring, udvikling og dannelse sker gennem udvikling af trygge pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og der tages udgangspunkt i et børneperspektiv. Trivsel, udvikling, læring og dannelse hænger uløseligt sammen. Børn kan f.eks. ikke trives uden udvikling og børn kan ikke lære uden at trives. Kerneopgaven er derfor at drage omsorg for børnene ved at skabe et trygt pædagogisk læringsmiljø, hvor alle børn i passende omfang stimuleres og udfordres, så deres trivsel, læring, udvikling og dannelse bedst muligt understøttes. Dette gøres bl.a. ved at det pædagogiske personale systematisk arbejder med mindre og aldersopdelte grupper af børn.

Evaluering af Børnesyn, dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Børnesyn:

Vores fælles børnesyn bygger på, at børn skal ses og høres. Vi har erfaret, at god planlægning, tydelige voksne og gentagelser giver trivsel og tryghed for både store og små. Holdningen er generelt at hvis fundamentet er vel tilrettelagt, så er det muligt at målrette legezoner, aktiviteter og rutiner, samt individuelle hensyn i børnegruppen.

Vi ønsker, at tage børnene alvorligt og møde dem med respekt, anerkendelse, omsorg og nærvær. Vi arbejder med demokratiske processer gennem børnene og ønsker at følge børnenes interesser så vidt muligt. Vi guider og understøtter udvikling i gruppen og hos det enkelte barn. Vi har et gennemgående løbende fokus på sociale kompetencer og guider og hjælper hinanden, så samspillet og gruppedynamikken styrkes.

I børnehaven har vi en stor opmærksomhed på værdien af de små børnefællesskaber.

Zonen for fysisk aktivitet udfordrer muligheden for fordybelse og ro. Nogle af stuerne arbejder fortsat med at finde formen for fysisk udfoldelse. Med ny viden om sprog og indretning og "den frie leg" er der blevet skabt nye ideer, samt at følge børnegruppens behov og indrette stuen derefter.

Vi har et stort fokus på voksendeltagelse i legen, så vi kan skabe et større sprogmiljø.

I vuggestuen ønsker vi at følge børnenes initiativer og dyrke det, som børnegruppen og det enkelte barn er optaget af. Vi har fokus på, at børnenes medbestemmelse har betydning for deres engagement i aktiviteterne. Vi er blevet mere bevidste om, at "den frie leg" også skal være i fokus og at det særligt er igennem den frie leg og rutinerne at der dannes grundlag for børns læring.

Dannelse og perspektiv

For os handler dannelse om at:

Være sammen i fællesskabet

Udvide empati

Vente på tur

Give hinanden plads

Behandle hinanden med respekt

Vi har succes med vores frokost fællesskaber, hvor vi har skabt rum til samtale, nærvær, selvhjælpenhed og samarbejde. Vi har arbejdet meget med temaet *Mad & måltid* og har derfor haft særligt fokus på frokosten som ramme for blandt andet udvikling af dannelse. Vi ønsker flere stunder på dagen, som indeholder den samme kvalitet af ro og nærvær. Det kan være en udfordring at overføre denne succes til dagens andre rutiner.

Vi arbejder fortsat med de gode overgange, hvor der skal være ro og rum til dannelse og børneperspektivet. F.eks. kan garderobesituationer forløbe anderledes end vi havde tænkt. Vi arbejder på at håndtere de situationer bedst muligt.

Leg

Vi vægter børns leg højt og er bevidste om det store læringspotentiale legen har for børn. Vi har alle en oplevelse af at veksle mellem at igangsætte leg, deltage i leg og guide og støtte i leg – samt at have en bevidsthed omkring vores egen rolle i legen. I vores ugeplaner fremgår de planlagte aktiviteter. Vi guider og støtter over hele dagen. Både ved konflikthåndtering, igangsættelse af lege og aktiviteter, gruppeopdeling og inddragelse af de enkelte børn.

Vi føler et ansvar for at værne om det værdifulde i legen, som skal dele pladsen med de planlagte aktiviteter, som f.eks. turer, kreative projekter, sproggrupper, skolegruppe m.m. Vi har fortsat et stort fokus på strukturen, for at undgå for mange afbrydelser i legen. Vi arbejder bevidst med positionering og overgange – både inde og ude.

I vuggestuen øver de voksne sig på, at være en del af rolleleg uden at sætte dagsordenen. Altså lade den frie leg ske og dermed sproget udvikle sig. Den voksne skal blot være med for at fastholde interessen for legen og hold legen ved lige.

I børnehaven har den voksne fokus på at være aktivt deltagende i legen. En sætning der bruges er "må jeg være med" helt på lige fod med børnene. Her oplever vi sjældent, at vi ikke må være med. Som deltagende voksne kan vi være med til at udvide legen, så alle i legen kommer til at opleve zonen for nærmeste udvikling.

Fri leg er et udtryk for den ustrukturerede leg, hvor børnene selv bestemmer roller og handling, uden at voksne blander sig. Vi skal derfor ikke altid styre børns leg. Man siger, at legen udvikler barnets sociale kompetencer. Det vil sige, at barnet lærer at tage hensyn til de andre børn og at blive en del af en gruppe. Men de kommunikative færdigheder bliver også styrket gennem legen. Og dette sker især i forhandlingsfasen, som er en stor del af legen. Det vil sige der, hvor legens roller og regler bliver forhandlet.

I den voksenstyrede leg sætter det pædagogiske personale en ramme for legen, som fx at synge til samling, male i værkstedet eller lege med bogstaver. Ofte har den voksenstyrede leg et formål. I børns selvorganiserede leg eller "fri leg", som den ofte kaldes, er legen formålet i sig selv.

Leg har stor betydning for børns udvikling. Og selvom børn altid har leget, er evnen til at lege ikke medfødt. Det er gennem samspillet med andre børn og med voksne, børn lærer at lege. Derfor er det vigtigt, at det pædagogiske personale engagerer sig i børnenes leg i daginstitutioner. Det kan øge børnenes engagement i legen, og så er det simpelthen en måde at signalere over for børnene, at leg er vigtigt.

Dogmer

Her har barnet tid til at lege selv uden selv uden det er organiseret af voksne

Her er vi aktive sammen med børnene i legen og er gode rollemodeller

Her er barnet nysgerrig i det at udforske legen

Her vælger vi lege der inspirerer dit barns kreative, følelsesmæssige og sociale udvikling skal det være en god oplevelse og leg og selv finde på

Læring

Læring kan enkelt forklares ved at være den proces, hvorigennem barnet omsætter information til viden/tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer til at handle og danne nye erfaringer.

Mennesket er i meget høj grad et socialt menneske, og læring sker enten direkte eller indirekte i samspil med andre mennesker. Læringen betragtes som et centralt element i samspillet mellem det enkelte individ og omgivelserne. "Læring er en social proces, der foregår i samspil med andre." En god læring for børn vil altså være at få kendskab til deres ressourcer. At gøre dem bevidste om deres forskellige styrker og styrke dem i de ting som de selv har en naturlig interesse for. Alle børn fødes som nysgerrige, kreative og med et naturligt drive i forhold til, at udvikle sig og komme frem i verden

Læringsforløb i Kennedygården

I foråret 2023 skal vi i Kennedygården igennem et læringsforløb med teamet " Børns leg & eksperimenterende virksomhed"

Børn og leg er to sider af samme sag. Gennem leg og eksperimenterende virksomhed afsøger børn sig selv og sine omgivelser i selvinitierede lege, alene og sammen med kammerater eller i pædagogisk struktureret aktiviteter sammen med voksne. Legen rummer vigtige potentialer for læring, udvikling og dannelse, men det er ikke kun derfor børn leger. De leger, fordi det er sjovt. I leg og eksperimenterende virksomhed smelter nydelse og læring sammen. Forskning viser, at kvaliteten af børns spontane leg og pædagogstøttet leg er betinget af et godt legemiljø.

Vi skal arbejde med forskning og teori om virksomhedsformen leg, leg som omdrejningspunkt i den pædagogiske praksis – mødet mellem leg og læring og legemiljøer der appellerer til leg og eksperimenterende virksomhed.

Vi håber at dette læringsforløb vil klæde os på til at sikre at leg som et vigtigt og gennemgående element i det fælles pædagogiske grundlag.

Børnefællesskaber

Et af vores mest brugte værktøjer er opdeling af børn i mindre grupper. Disse grupper er velovervejede og hviler stort set altid på nogle overvejelser i forhold til at kunne opnå noget for de enkelte børn. Vi ser børnefællesskaber som en del af planlægningen. Vores valg af grupper kan f. eks bygge på et ønske om at skabe ro for udvikling af sprog, relationer, motorik osv. Ligesom det kan være børnenes eget ønske om en aktivitet der vægtes højest. For på den måde at følge børnenes initiativer og skabe gode muligheder for aktiv deltagelse.

Børnefællesskaber er de pædagogiske overvejelser, som justeres og evalueres hele tiden. Personalet er bevidste om at guide og vise vej, så børnene lærer at indgå i forskellige fællesskaber. Vi arbejder med gruppedynamikker og kompetencer til at kunne dele, vente på tur, forhandle og indgå kompromisser.

Vi er opmærksomme på børns forskelligheder og forudsætninger og ønsker at ramme med plads til alle. Vi ønsker at børnene møder hinanden i en positiv og hjælpsom tilgang. Det gør vi blandt andet ved at fremhæve det vellykkede sammenspil og lægger vægt på de små succeshistorier i hverdagen. Vi er nysgerrige på at fordele opmærksomheden retfærdigt mellem børnene og ønsker at se alle børn. Det kan være en svær balance, hvis man i gruppen har børn som udfordrer rammerne. Dette arbejder vi fortsat med.

Ud fra den frie leg og læringsmiljøer er vi også blevet klogere på hvad eget valg og medbestemmelse kan gavne børns tilgang til at udvikle sig. Vi er i gang med et fokus, der skaber meget mere medbestemmelse og medinddragelse og hvor børnene får et aktivt valg omkring hvad de har lyst til og ikke har lyst til. Ud fra de iagttagelser sker der ofte spændende drejninger også de børn med små stemmer får en stemme i dagsorden. Dette fokus arbejder vi videre med.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Med pædagogisk læringsmiljø forstås et miljø, hvor der med afsæt i det pædagogiske grundlag arbejdes bevidst og målrettet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske læringsmiljø er ikke statisk, men er i stedet evigt foranderligt og dynamisk, hvorved det pædagogiske personale og ledelsen kontinuerligt er nysgerrige på, hvordan den pædagogiske praksis bedst kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges.

Derved skabes de bedste betingelser for alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale arbejder systematisk med pædagogiske overvejelser omkring udviklingen af det pædagogiske læringsmiljø, så det understøtter børnegruppens kropslige, sociale, emotionelle og kognitive læring og udvikling. Det pædagogiske læringsmiljø tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Det har f.eks stor betydning for børnenes sociale udvikling, at de er i et læringsmiljø, hvor de støttes i at kunne sige til og fra og til at indgå i både kendte og nye sammenhænge med andre børn. Ligeledes har det stor betydning for barnets kommunikative og sproglige udvikling, at der er et rigt sprogligt miljø i dagtilbuddet, hvor personalet hele tiden er bevidste om at indgå i længere dialoger med børnene, stille åbne spørgsmål og kontinuerligt sætte ord på alt det der sker i hverdagen i forbindelse med såvel pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, børnenes lege og daglige rutiner.

Det pædagogiske læringsmiljø er til stede hele dagen. Børnenes læring og udvikling i klyngens dagtilbud sker i en vekslen mellem børneinitieret lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutinesituationer som f.eks. morgensamling, påklædning og alle andre situationer af kortere eller længere varighed, som både er planlagt og som opstår spontant i løbet af dagen. Læringsmiljøet er altså hele dagen – under frokost, oprydning, tøjvask, i garderoben hvor børnene får tøj på, i den planlagte aktivitet og i legen.

Dette indebærer at børnenes læring ikke er afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter om formiddagen, men finder sted igennem hele dagen. At etablere et pædagogisk læringsmiljø i de daglige rutiner i dagtilbuddet gøres f.eks. ved at tale med børn mens der skiftes ble, så barnet får stimuleret sin følelsesmæssige tilknytning og sproglige rutiner i dagtilbuddet gøres fx ved at tale med børn, mens der skiftes ble, så barnet får stimuleret sin følelsesmæssige tilknytning og sproglige udvikling, at barnet støttes i selvhjulpethed ved selv at tage flyverdragt på i garderoben eller deltage i borddækningen, at barnet lærer at tage hensyn til andre ved frokosten som en del af arbejdet med barnets alsidige personlige udvikling og sociale udvikling mv. Læringsmiljøet er altså hele dagen – under frokosten, i garderoben hvor børnene får tøj på, i den planlagte aktivitet og i legen.

Pædagogerne arbejder efter en fast struktur på stuerne, der gør at børnene har lettere ved at gennemskue dagen og overgangene fra den ene aktivitet til den næste. Alle stuer og grupper planlægger ugens gang på stuemøder, hvor man deler børnene op i mindre grupper. Ved at børnene deles op i mindre grupper, kan pædagogerne sikre børnene den omsorg og nærvær de har behov for. Der arbejdes med at det pædagogiske personale positionerer sig forskelligt ift. børnene - og derved har forskellige roller og arbejdsopgaver ift. det pædagogiske arbejde. På den måde er vi med til at sikre på, at alle børn i løbet af hele dagen har mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. De forskellige roller skal forstås som flydende begreber. Altså som en tilgang, hvor behovet i gruppen aflæses på dagen og der tages udgangspunkt i dette.

Personalet organiseres ud fra følgende positioner:

Fordyber

Er igangsætter af lege/aktiviteter og fordyber sig i længevarende leg/aktivitet med børnene, velvidende at dette er muligt, da andre voksne har fokus på børn, der er kede af det og/eller har brug for hjælp.

Omsorgsgiver

Er opmærksomme på børn, der ser ud til ikke at være en del af børnefællesskaberne og hjælper børn ind i lege/fællesskaber. Stimulerer, igangsætter til leg og samspil børnene imellem, med det formål at favne børn, der har brug for ekstra omsorg i forhold til at komme i samspil med andre børn.

Flyver

Hjælper børnene med praktiske ting, hjælper med at løse konflikter og trøster børn. Kan også være i leg/samspil med børnene, men er opmærksom på at have overblikket og have øje for de børn, der har brug for hjælp.

En organisering i positioner på fx legepladsen medfører at der både er planlagte aktiviteter (fordyber), personale (omsorgsgiver) der er opmærksomme på og hjælper børn der mistrives eller har svært ved at blive en del af et leg-/fællesskab og personale (flyver) der løser konflikter, finder legetøj frem mm. Alle 3 positioner er ikke nødvendigvis i spil samtidig på alle tider af dagen. Det vigtige er, at organiseringen via positioner giver forskellige roller der øger kvaliteten af det pædagogiske arbejde, mindsker kompleksiteten og hjælper det pædagogiske personale med at planlægge og prioritere den pædagogiske opgave. Evaluering pædagogisk læringsmiljø.

Evaluering af pædagogisk læringsmiljø

Vi har arbejdet meget med indretning af stuerne og fundet frem til, at indretning kan understøtte læringsmiljøet. Vi ved, at vi som personale, kan motivere, inspirere og igangsætte muligheder for at understøtte læringsmiljøet. Vi er bevidste om, at alt hvad vi foretager os, har et formål. Eks. ønsker vi, at børnene skal være med i de daglige rutiner, som at dække bord, hjælpe med vasketøj og andre praktiske gøremål. Vi bestræber os på at tilbyde børnene en nuanceret dag, hvor der er mange muligheder for udvikling og et sundt læringsmiljø. Vi vægter planlægning højt, vi arbejder pt med indretning og tydeliggørelse af legezoner, vi ser på rollefordeling og vi evaluerer og justerer ved hjælp af TOPI, skoleoverleveringer, personale og stuemøder, dialog med forældre osv.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske Læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

I Københavns kommune arbejder vi med pejlemærket forældrepartnerskab. Forældre og det pædagogiske personale spiller hver især en vigtig rolle i forhold til at skabe trivsel og læring for barnet.

Forældre kender barnet kvag deres rolle som forældre og det pædagogiske personale kender børnene kvag rollen som professionelle omsorgspersoner. Man kan sige at forældre og det pædagogiske personale har forskellige roller og perspektiver, men med samme mål om at skabe en tryk og udviklende hverdag for børnene i institutionen.

Mål for forældrepartnerskab:

- Forældre og institution skal indgå i et tæt og ligeværdigt samarbejde om det enkelte barns eller unges udvikling og trivsel.

- Forældre er en ressource i forhold til samarbejdet om deres børn og skal ses som en del af et partnerskab.

Et ligeværdigt partnerskab handler om at oparbejde et samarbejde der bygger på gensidig respekt og tillid. For at skabe optimale forudsætninger for barnets trivsel og læring er det helt afgørende at vi i samarbejdet får skabt et tillidsfuldt miljø, hvor forældre og personale gensidigt rummer hinandens forskellige roller i barnets hverdag.

Eksempler på samarbejde om børns trivsel og læring:

Børn er som udgangspunkt i en udsat position, når de starter en ny institution. For at give børnene de bedste forudsætninger for at trives, så inviteres nye forældre til en dialog inden barnets start, hvor forældrene får mulighed for at fortælle om deres barn, og man taler om den gode opstart.

Forældre inviteres altid til en samtale, hvis der er bekymring for deres barns trivsel eller læring. Forældre opfordres også altid til at tale med det pædagogiske personale, hvis der er noget de er usikre på eller er bekymret for.

Det pædagogiske personale gennemgår to gange årligt alle børns udvikling ud fra værktøjet TOPI. TOPI er en forkortelse for Tidlig Opsporing. Målet er at vi med brugen af en systematisk metode sikrer opsporing af de børn, der måtte være i mistrivsel for herefter at kunne igangsætte koordineret indsats. Hvis der er en oplevelse af eller bekymring om mistrivsel, så inviteres forældre til samtale, hvor man i fællesskab udarbejder en plan, for hvorledes institution og forældre i samarbejde kan arbejde med barnets trivsel eller læring.

I forældrerådet drøftes og defineres de værdier, som ligger til grund for den pædagogik, og hvorledes man kan samarbejde om børnegruppens trivsel og læring.

I det daglige opleves en god og åben dialog, hvor der ved aflevering og afhentning videregives information om barnet. Forældrene er generelt modtagelige for råd og vejledning og er nysgerrige på hvordan det går deres barn i institutionen. Råd og vejledning kan gives på de ovennævnte tidspunkter, men kan også kræve mere rolige rammer, såsom et møde, hvor vi kan have en mere åben dialog.

I Kennedygården arbejder vi med primære voksne. Personalet har daglig dialog med forældrene og fortæller om barnets dag. Hvert barn har en primærvoksen, som har et særligt fokus på barnet. Forældrene kan altid henvende sig til os, hvis de har en bekymring eller noget de undrer sig over. Vi lærer familien at kende gennem vores forældresamarbejde, hvor vi opbygger tillid, samt lærer familiestruktur, samt ressourcer at kende. Vi fortrækker en åben dialog. Herudover bruger vi flittigt AULA til dagbøger, billeder og generel info fra ledelsen, køkkenet, stuerne og grupper på tværs. Når et barn skal starte et nyt sted afholder vi overleveringssamtaler tæt på opstart. Vi har dialog mellem forældre og en voksen fra den "gamle stue" og en voksen fra den "nye stue". Vi laver TOPI og sprogvurdering og afholder samtaler i forlængelse heraf, hvis der er behov. Forældre er forskellige, men vi oplever, at vi generelt rammer deres behov og har et godt samarbejde.

Evaluering samarbejde med forældre om børns læring

Vi har god og tæt kontakt med forældrene i Kennedygården. Vi ønsker åben dialog med forældrene om stort og småt. Vi bruger AULA som dokumentation, for hvad børnegruppen har lavet og beskæftiget sig med, i løbet af dagen. Det indeholder ofte nogle billeder og små notater omkring hvad der er foregået. Vi har haft stort fokus på planlagte forældresamtaler, og overgangssamtaler, som vi afsætter god tid til. Vi bruger AULA mere flittigt i den nuværende situation, så forældre kan følge med i hvilke læring og aktiviteter der er på spil. Vi har også opfordret telefonopkald ved behov for at have aflevering i fokus og ikke længere samtaler om morgenen. Det er vores indtryk, at forældrene kan lide at følge med og de læser flittigt vores opslag. Vi indkalder stadig til en samtale hvis vi er den mindste smule bekymret, eller har udviklingspunkter, vi ønsker et samarbejde omkring. I institutionen hænger der ved hver stue en ugeplan om det pædagogisk formål, der kan man som forældre følge med i hvilke fokus og læreplanstema der bliver arbejdet med på stuen. Vi har et godt og aktiv forældreråd i Kennedygården, hvor vi oplever stor opbakning. Rådet indgår aktiv ind i pædagogiske dialog og er en hjælp i forhold til at kvalificere f.eks. handleplaner fra tilsyn.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

I klynge H er vi særligt optaget af at alle børn bliver set, og vi har en systematisk opmærksomhed på, at børn så vidt muligt ikke bevæger sig ud i udsatte positioner. Dog kan det ikke altid undgås, da fx nyopstartet børn ofte vil være i en udsat position eller børn med diverse motorisk, kognitivt, verbale, sociale eller udfordringer i hjemmet ofte også vil være i en udsat position. I klynge IBØ-H har vi flere pædagogiske redskaber vi benytter os af, så vi sikrer os pædagogiske læringsmiljøer der tager højde for alle børn bliver set og børn i udsatte positioner kan blive inkluderet og få tilbudt det nødvendige for at fremme deres udvikling og dannelse i en positiv retning. Rambøll TOPI (Tidlig Opsporing og Indsats): som er et simpelt og brugervenligt værktøj, som sikrer systematisk arbejde med den tidlige og forebyggende indsats i forhold til barnets udvikling og trivsel. Samtidig struktureres og fastholdes den fælles dialog omkring barnets trivsel. Vi benytter TOPI minimum 2 gange årligt.

Positioner: Det pædagogiske personale er opmærksom på hvilke positioner de fordeler mellem sig i arbejder med børnene.

Fordyberen, som er i gang med læringsaktiviteten.

Omsorgsgiveren, som fx tager imod børnene, trøster og står for den nærværende omsorg.

Flyveren, som har til opgave at omsorgsgiveren og fordyberen har ro til at være nærværende med børnene og ro til at være i deres rolle/position.

Små grupper: Vi strukturer vores hverdage i små grupper, så alle børn får positiv voksenkontakt samt vi har en fin opmærksomhed på alle børn, dermed sikrer vi, at børn i udsatte positioner er i trivsel, får tilbudt læring samt udvikling og dannelse fremmes.

Evaluering af Børn i udsatte positioner

Vi har dialog med forældre, vi har primærvoksne og bruger TOPI. Vi laver handleplaner for de børn der ikke trives. Vi forsøger at tilrettelægge en overskuelig hverdag, vi planlægger med forskellige aktiviteter i mindre grupper. Vi har struktur og rutiner, til at tydeliggøre dagens skift. Vi har mulighed for at benytte ressourceforum, eller tilkalde andre fagpersoner til sparring og udvikling af 14 vores praksis. Vi er opmærksomme på, at nogle børn i perioder kræver et større fokus og vi finder tid til at udarbejde handleplaner. Vi arbejder løbende med at justerer praksis, for at højne børnenes trivsel og dermed giver vi plads til individuelle behov. Vi ønsker en bedre struktur for vidensdeling omkring udsatte børn, så vi som personalegruppe kan støtte og samarbejde omkring børn med særlige behov. Her tænker vi både på inklusion af basisgruppens børn, men også generelt at kunne varetage særlige hensyn til børn i svære situationer. Vi ønsker mere viden omkring barn og familie inden opstart, så vi er bedre rustet til at varetage opgave bedst mulig for barn og familie.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Vi er opmærksomme på overgange og at dette er store livsændrende begivenheder for børnene. Derved ønsker vi at skabe de bedste forudsætninger for gode overgange og

sammenhænge for børnene, både når de starter i vuggestuen, når de rykker videre i børnehaven (eller til ny vuggestue), når de skal starte i skole/fritidshjem og når de begynder i klub. Forældre bliver f.eks. indkaldt til et opstartsinterview, inden de starter i vuggestue/børnehave hvor der bl.a. bliver informeret om 'den gode indkøring' samt en fælles forventningsafstemning. Der er ekstra fokus på at børn er i udsat position i indkøringsfasen. I klyngens børnehaver arbejdes der med storbørnsgrupper (kommende skolestarter) – enten som selvstændige stuer eller på tværs af stuer – hvor der er fokus på at skabe et læringsmiljø for de ældste i børn i børnehaven, der understøtter overgangen til skole og fritidsinstitution. Ved målrettet at arbejde med mod på nye udfordringer, fordybelse, at kunne indgå i større fællesskaber og behovsudsættelse, så skabes der sammenhæng til børnehaveklassen, hvor disse kompetencer er vigtige for at få en god overgang og start. I storbørnsgrupperne introduceres børnene også til bogstaver, tal, former mm. Der er ikke tale om "undervisning", men introduktion via leg og aktiviteter. Der samarbejdes med distriktsskole og fritidsinstitution, hvor børnene flere gange besøger børnehaveklasse og fritidsinstitution, så børnene danner sig et indtryk af hvad en skole/fritidsinstitution er, hvilket letter overgangen.

Evalueringsammenhæng til børnehaven

Vi gør meget for at alle børn og forældre skal få en god aflevering og afhentning. Overgange fra hjemme til institution og omvendt, er vigtig for børns trivsel. Vi giver tid og rum til indkøring og er opmærksomme på, at det ikke er alle børn og familier der er ens. Nogen har brug for en lang periode, med tæt voksenkontakt. Ligeledes arbejder vi på, at alle børn skal opleve den gode overgang til børnehave og vi har en fast procedure for besøg før opstart. Derudover afholdes en overleveringssamtale hvor både personale fra vuggestue og børnehave, samt forældre er til stede. Vi udleverer en skriv omkring rammen for den første uge i børnehaven og en snak om hvad der er af forventninger både til forældre og hvad forældre kan forvente af os. Herudover er der udarbejdet velkomstbreve på stuerne som uddeles ved opstart. I børnehaven er der en skolegruppe, for kommende skolebørn. Her er der fokus på overgangen fra børnehave til skole og fritidshjem. Gruppen benytter fritidshjemmets lokaler (Tryk 16) i et forsøg på at skabe tryghed og genkendelse, før det store skift. Gruppens voksne vælges ud fra hvor mange kommende skolebørn man har det pågældende år. Skolegruppens aktiviteter kan være svære at få delt med hele personalegruppen, dette arbejder vi fortsat på, så alle personaler kan støtte op og spørge nysgerrigt ind til børnenes oplevelser og læring.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Læringsmiljøet er de værdier, som vi bygger det pædagogiske arbejde på, og de tanker vi gør os, om hvad børnene skal have ud af legen. Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns læring og trivsel og dermed ikke bare nogle få timer med pædagogiske aktiviteter om formiddagen, i den institution man er indskrevet i. I klyngen benytter vi os i bredt omfang af nogle af de mange tilbud der findes i lokalsamfundet. Biblioteket og legepladser bliver ofte besøgt, og desuden bruger pædagogerne ofte redskabet "åben dagtilbud" til at finde tilbud i nærmiljøet, som understøtter en given aktivitet – både ud fra læreplanstemaer og aldersgruppe. Det kan eksempel være forløb i, eller udflugter til kulturhuse, museer mm. Børnehavebørnene har en tradition for at besøge plejehjem op til jul, hvor de går Lucia-optog til glæde for de ældre borgere på Østerbro. For at skabe tydelige overgange når barnet stopper, vil vi besøge den nye institution hvis den ligger i nærmiljøet. Vuggestuebørn besøger den nye børnehave, og børnehavebørn besøger Randersgades skole samt Fritidsinstitution – som et led i stærkt samarbejde.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed." Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø? Der lægges i klyngen vægt på den pædagogiske indretning at inddrage børnenes perspektiv og at de voksne tager udgangspunkt i tilgængelighed og tydelige lege. Indretningen skal lægge op til et aktivt rum, hvor børnene har mulighed for at udvikle sig som hele mennesker - kropsligt, kognitivt, socialt, musisk og æstetisk indretning af det fysiske læringsmiljø tager udgangspunkt i disse dogmeregler, som tager højde for et udviklende læringsmiljø for børn:

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Der lægges i klyngen vægt på den pædagogiske indretning at inddrage børnenes perspektiv og at de voksne tager udgangspunkt i tilgængelighed og tydelige lege. Indretningen skal lægge op til et aktivt rum, hvor børnene har mulighed for at udvikle sig som hele mennesker - kropsligt, kognitivt, socialt, musisk og æstetisk.

Indretning af det fysiske læringsmiljø tager udgangspunkt i disse dogmeregler, som tager højde for et udviklende læringsmiljø for børn:

Indretningen skal give mulighed for forskelligartet leg

Det vil sige; at indretningen skal give mulighed for forskelligartede lege, indretningen gør det tilgængelig for børnene at udvikle og understøtte deres udviklings potentiale. Det vil sige; at det skal være tydeligt for alle, hvad man kan lege i "zonen". Der skal være materialer eller redskaber der understøtter og er med til at udvikle legen

Den forskellige leg skal være tydelig og afgrænsede i områder

Det vil sige; at område skal være tydelig markeret eller afgrænset i en "Zone" (Legezone). Materialer/redskaber der understøtter legen skal befinde sig i zonen.

Alt synligt legetøj skal være tilgængeligt.

Det vil sige; at alt legetøj, materialer som ikke er direkte tilgængeligt for børnene skal placeres bag låger eller på depoter.

Indretningen skal, være fleksibel og kunne opdeles i mindre rum/zoner.

Det vil sige; at borde og stole kun har en central plads under måltidet. Møbler og indretning skal i størst muligt omfang være fleksible og kunne imødekomme forskellige behov.

Indretningen skal afspejle børnegruppens alder og udviklingstrin

Det vil sige; at en stue/legezone er alderssvarende indrettet og afspejle graden af selvhjulpethed, interesse og udvikling

Rummet skal respekteres som børnenes udviklingsrum/arbejdsrum

Det vil sige; at rod og ikke relevante ting skal fjernes, rummet skal fremstå imødekommende og overskueligt, for børnene.

Omsorg for læringsrummet

En anden ting der ændrer sig, er vores generelle tilgang til rummet. Det kræver "omsorg" og daglig vedligeholdelse at kunne tilbyde et læringsrum.

At gøre det klar, så det inviterer til leg, stille små lege scenarier op, så det tydeligt fremgår for børnene, hvad man kan lege hvor.

At de voksne anviser og deltager i legene, så børnene ved hvad de kan lege, hjælpe med at opretholde legezone, og være med til at udvikle den.

At vedligeholde; Tingene skal på plads i de forskellige legezone, så de forbliver legezone og er klar til leg igen.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

- opdeling af børn i små grupper, som er pædagogisk velovervejet i forhold til køn, alder, venskaber og nærmest udviklingszone.
- at forstyrre børnene tilpas, så der er balance mellem tryghed og udfordring.
- at samarbejde på tværs af stuerne, med blik for fællesskabet og mulighed for venskabsdannelse.
- at alle børns selvstændig med et insisterende fokus på selvhjulpenhed, i gennem hele dagen.
- at spejle børnenes følelser, så de føler sig anerkendt, set, hørt og forstået.

I Kennedygården opdeler vi derfor dagligt børnene i små grupper, hvor vi blandt andet tager på små ture, leger på stuen, går på legepladsen, laver kreative aktiviteter eller deltager i praktiske gøremål.

Vi bruger selvhjulpenhed og børnenes naturlige interesse for læring til at lade dem deltage og bidrage i alle dagens gøremål fra borddækning til selv at kunne tage strømper på. Det er vigtigt for os at børnene uanset alder har mulighed for at bidrage med lige præcis det de kan, og at vi ikke fratager dem muligheden. Ved at bede børnene om hjælp skabes der rum for at bidrage og derved får de følelsen af at være en del af fællesskabet.

I både vuggestuen og børnehaven arbejder vi bevidst med spejling og koordinering i forhold til børnene og deres følelser. Der er altid for barnet en god grund til at være ked af det, frustreret, eller glad. Når vi rummer og anstrenger os for at forstå hvorfor, er der en god mulighed for at barnet føler sig mødt og set. Vi har den overbevisning at alle børn som udgangspunkt gerne vil samarbejde og det er vores opgave at skabe rummet til det.

Vi arbejder med primære voksne. På den måde sikrer vi os blandt andet at alle børn bliver set, og at minimum en voksen er forpligtiget til at følge og vurdere barnets trivsel på daglig basis.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

at børnene både tilbydes de små og store fællesskaber.

de gode overgange, og har et insisterende fokus på, at vi som voksne positionerer os hensigtsmæssigt.

at de voksne skal skabe gode muligheder for børnenes leg, ved at hjælpe børnene og opmuntre dem til at vise omsorg og tage hensyn til hinanden.

Legen har i vores daglige pædagogiske praksis en meget central rolle i forhold til børnenes sociale udvikling og vi bruger som voksne legen aktivt ved at gå foran ved siden af og bagved børnene, på den måde understøtter vi de børn som har brug for det og giver de børn som har mulighed for at blive udfordret

Vi hjælper og guider børnene i fællesskaber ved at dele dem op efter interesse og udviklingstrin, frem for alder. Børnene har på den måde mulighed for at spejle sig i og lærer af hinanden i et udviklings "relevante" miljø.

Vi er optagede af at følge børnenes eget spor, hvad er de optagede af, hvad kan de lide at lave. Vi ser barnet som kompetent i forhold til egen læring, og bestræber os på at give børnene alternativer og anvisninger og være støttende i processen.

Vi opfordrer børnene til at drage omsorg overfor hinanden, ved at lære børnene at se på hinanden og aflæse hinandens ansigter. Vi hjælper børnene med at genkende, italesætte, og reagere i forhold til det de selv oplever, eller ser hos andre. Vi har meget fokus på at give børne guidning i at navigere i egen og andres følelser. Følelser kan være ret abstrakte for børn og her behøver de hjælp og forståelse.

Vi arbejder aktivt med at gøre børnenes læringsmiljø attraktivt og tydeligt, så børnene tydeligt kan se hvilke lege muligheder de har. Det gode legemiljø er med til at skabe forudsætning for at kunne danne gode relationer

Vi bestræber os på, at altid minimum en voksen har sin fulde opmærksomhed på børnene, især i overgangene fra en aktivitet til en anden. Mange børn har, brug for at vi som voksne er forudsigelige og tilgængelige for at give en god overgang.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

- at børnene har det rart og trygt. At de føler sig anerkendt i samspillet mellem børn og voksne, så de får lyst til at bruge sig selv og sproget.
- at planlægge aktiviteter der styrker børnenes sprog, lade ord følge handling, sætte ord på det barnet ser, hører og føler.
- at de voksne deltager aktivt i legen for at skabe et bedre og lærerigt sprogmiljø. Her skal der være fokus på åbne spørgsmål. Sætninger og vendinger der er med til at udvikle legen så sprog herigennem bliver ved med at udvikles imellem børnene.
- at vi er nysgerrige på hvad børnenes interesse er og hvad de interesser sig for og ud fra det skabe sprog miljøer hvor sproget udvikles

- at være i mindre børnefællesskaber for at sikre at børnene bliver set og hørt og får taletid

Ved at have en fast struktur skaber vi forudsigelig i hverdagen for både børn og voksne. Det har en stor betydning for tryghedsfølelsen at man ved hvad man skal og sammen med hvem. Vi bestræber os derfor på at der altid er voksne omkring børnene som kender dem godt og at vi som voksne ikke kun har kendskab til børnene på egen stue men til børnene i hele huset.

Det gør vi bl.a. ved at lave relations arbejde i grupper på tværs af stuerne.

Vi arbejder så snart der er mulighed for det, med børnene i små grupper. Her har børnene bedre muligheder for at komme til orde og derved øve sproget. Vi øver os sammen med børnene i at stille åbne spørgsmål, der opfordrer børnene til at sætte flere ord på deres svar.

Vi arbejder med det fysiske læringsmiljø, hvor vi forsøger at indrette med tydelige legezone, der giver børnene mulighed for at lege i mindre grupper og tydelige indikatorer på hvad man kan lege de forskellige steder. Den gode fordybende leg giver børnene gode muligheder for at bruge og udvikle sproget.

Vi bruger måltidet aktivt i forhold til det pædagogiske arbejde. Måltidet er med alt hvad der hører til - før, under og efter - en oplagt mulighed for at arbejde med sproget. I både vuggestue og børnehaven hjælper børnene blandt andet med at dække borde. Der er under hele måltidet rig mulighed for at samtale omkring stort og småt, og netop få stillet de åbne spørgsmål.

Vi bruger som voksne at italesætte vores handlinger. Det skaber tydelighed omkring det vi gør, for både små og store. Vi guider på samme måde børnene ved at hjælpe dem med at sætte ord på det de gør, det de vil, eller sådan som de har det.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at nå de pædagogiske mål i kennedygården arbejder vi med:

at motivere børn til at bevæge sig ved at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse.

at skabe pædagogiske læringsmiljø som skal understøtte, at børn har mulighed for at erfare verden med deres krop og gennem deres krop.

at skabe bevægelsesfællesskaber udvikler barnet mestring af kropslige/sanselige indtryk og udtryk og styrker sin evne til at aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik, og kropslige udtryk.

- vi har ture ude af huset som giver børnene mulighed for at bevæge og udfolde sig i en varieret natur.
- vi klatrer, går, løber, hopper, kravler, springer, ruller, hviler, snitter, kaster og slås for sjov.
- vi undersøger og eksperimenterer ved at se, smage,
- lytte, lugte og føle på ting.
- vi indretter rammer, ude som inde, som også ansporer til bevægelse og fysisk aktivitet.

- vi sørger for at alle tager fysisk del i hverdagens gøremål.
- vi tilpasser de fysiske udfordringer til det enkelte barn og børnegruppe.
- vi leger sanglege, rytmik, lytter til musik og danser, bl.a. til samling.
- vi igangsætter finmotoriske aktiviteter så som: male, klippe, klistre m.m.
vi hjælper og vejleder børnene til selv at tage tøj af og på.

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

- at motivere børn til at bevæge sig ved at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse.
- at skabe pædagogiske læringsmiljø som skal understøtte forskellige muligheder for bevægelse. Vi skal motivere og gøre det sjovt at bevæge sig på alle niveau. Kroppen har også et sprog der skal udvikles og vedligeholdes.
- at skabe bevægelsesfællesskaber udvikler barnet mestring af kropslige/sanselige indtryk og udtryk og styrker sin evne til at aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik, og kropslige udtryk. Vi voksne omkring børnene har til opgave at skabe rum for at øve sig, mestre og stå på tær så børnene oplever at de lykkes.
- vi har ture ude af huset som giver børnene mulighed for at bevæge og udfolde sig i en varieret natur.
- vi klatrer, går, løber, cykler, snurre, hopper, kravler, springer, ruller, hviler, kaster og slås for sjov.
- vi undersøger og eksperimenterer ved at se, smage, lytte, lugte og føle på ting.
- vi indretter rammer, ude som inde, som også ansporer til bevægelse og fysisk aktivitet.
- vi sørger for at alle tager fysisk del i hverdagens gøremål.
- vi tilpasser de fysiske udfordringer til det enkelte barn og børnegruppe.
- vi leger sanglege, rytmik, lytter til musik og danser, bl.a. til samling.
- vi igangsætter finmotoriske aktiviteter så som: store og små perler, perler på snor, male, klippe, klistre m.m.
- vi motiverer, hjælper og guider børnene til selv at tage tøj af og på

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere

At møde naturfænomener

At opleve naturen i naturen, men også at invitere den ind

At vægter en undersøgende tilgang, som åbner for en aktiv inddragelse af naturen og naturfænomener (Sciencetilgang)

- Vi er på tur. Det er ved at være i naturen, at man oplever glæde ved og lærer om naturen.
- Vi udnytter lokalområdets muligheder
- Vi samtaler om naturfænomener, dyr og planter, som vi møder på turen.
- Vi samler naturmaterialer, blade, kogler, grene, sten mv. og bruger dem bl.a. til billeder og kunstneriske udtryk.

- Vi har samtaler og fremvisning af naturfund.
- Vi følger årets gang og har samtaler om årstider
- Vi oplever vejret forskellighed – regn, sne, sol og vind.
- Vi fryser plastic dyr ind isklumper og oplever derved processen af hvad varme hænder gør ved isen (befri dyrene)
- Vi har i sæson sået små solsikker, som er blevet vandet hver da og oplevet processen ved noget gro.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at nå de pædagogiske mål i Kennedygården arbejder vi med:

At barnet lærer at arbejde med forskellige kreative udtryk.

- Vi spiser sammen i små grupper og lægger vægt på den hyggestund vi har i gruppen ved måltidet.
- Vi holder fødselsdag og fejrer hvert barn.
- Vi afholder fastelavnsfest, påskefrokost, luciafest og halloween.
- Vi går på ture i lokalområdet og er opmærksomme på hvad vi møder på vejen.
- Vi har samling i grupperne hvor vi fortæller, læser, synger, leger, danser og laver drama sammen.
- Vi arbejder med billeddokumentation.
- Vi leger fælleslege.

- Vi viser respekt for barnets egen udtryksmåde og respekt for forskellighed.
- Vi tager godt imod børn, forældre og besøgende.
- Vi lærer børnene at sige goddag og farvel
- Vi øver heltetræning/tigertræning og arbejder med børns mod.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringsskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

- SMTTE
- Kollegial observation (sprogvejleder)
- Sprogetværk

- Tilsyn
- TOPI – opsamling
- Aktionslæring
- Stuemøder
- KIDS

Howdan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen

I Kennedygården har der været fokus på at implementere den nye styrkede læreplan.

På personalemøder, til pædagogiske dage og andre møder har personalegruppen sammen arbejdet med og forholdt sig til forskellige dele af læreplanen.

Der har især været fokus på børneperspektiv, leg og sprog. I denne proces er en meningsfuld evaluering med til at skabe et godt lege/læringsmiljø i hele åbningstiden.

Vi skal opbygge en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø. Målet er at få opbygget en systematisk evalueringskultur, hvor medarbejderne løbende reflekterer over hvordan det pædagogiske læringsmiljø, med det pædagogiske grundlag fra den styrkede læreplan som bagtæppe, kan udvikles i dagligdagens rutiner, lege og aktiviteter.

Ved at evaluere løbende ved brugen af formativ evaluering, starter vi evalueringsprocessen med det samme, og på den måde når vi hurtigt frem til ny viden og justeringer løbende som gavner børnene i processen og ikke først til sidst.

Personalegruppen skal være undersøgende og nysgerrige, så vi løbende får ny viden, som vi kan bruge til at kvalificere og tilpasse det til den aktuelle børnegruppe. Vi skal opbygge en evalueringskultur, hvor vi samler op på og lærer mere om det, der fungerer godt hos os, og hvad vi gerne vil videreudvikle. Vi skal hele tiden være bevidste om, hvad formålet er med det vi gør? Samt at vide hvornår vi gør det.

Eksempler på tiltag på ny viden om leg og sprog hvor en klyngeledet om sprog i 2021 satte et udgangspunkt og en fælles forståelse for fokus på hvad formålet er og hvad den "fri leg" gør ved både læring i sprogmiljøet.

Vi arbejder fx med iagttagelser, sprogvurderinger, børneinterviews og iagttagelse af relationer. I vuggestuen kunne vi ud fra iagttagelser, se hvordan nogle børn kunne bruge det de havde lært i samlinger, ved måltider og i leg, mens andre havde brug for mere voksenguidning for at få udbytte af samlingerne. I vuggestue og børnehave arbejder vi kontinuerligt med smttemodeller som udarbejdes i samarbejde stuevis og på tværs af stuerne, derved får vi en fælles strategi og mål, og ved

alle hvor vi skal og hvilken vej det kræves. Og til sidst laves en samlet evaluering. I børnehaven har vi eksempelvis eksperimenteret med børneinterviews om de fysiske rammer givet os viden om, at mange børn efterspurgte mere tid i tumlerummet samtidig med at alle ikke oplevede det som et trygt sted. Det har medført, at indretningen på stuerne hele tiden bliver taget op og justeret efter hvilken børnegruppe der er på den enkelte stue. Så de zoner der er inddelt på stuerne, er indrettet til tumle/byggelege og at vi er skærpet opmærksomme på voksenguidning i det store tumlerum. I det daglige arbejde med børnene iagttager og reflekterer det pædagogiske personale løbende. De bruger deres faglige dømmekraft, deler viden og justerer løbende tiltag ind efter både enkelte børn, børnegruppen og dagens muligheder.

Gentagelse skaber tryghed og ro

De pædagogiske rutiner er skelettet i det pædagogiske arbejde og indgår centralt i hverdagslivet. Børnene oplever at deres deltagelse i og bidrag til de pædagogiske rutiner har direkte konsekvens for det der sker, hvilket bidrager til at gøre det meningsfuldt for dem. Ved at børnene får lov at bidrage, skabes følelsen af at være en del af fællesskabet og herved udvikles de trygt og godt. Vi vil gerne forsat have fokus på og være nysgerrige på hvordan vi kan skabe meningsfulde rutiner for både lille, mellem og store gruppe. Her skal vi have et særligt fokus på meningsfulde rutiner og struktur for børnene med særlige behov.

